

Quà Rong Sài Gòn

Hàng quà rong thì ở đâu cũng có, từ các tỉnh thành, phố huyện miền bắc đến các tỉnh lỵ, thị trấn ở miền trung và nam bộ. Những gánh quà rong hay những xe quà đẩy bán dạo là những hình ảnh rất quen thuộc bình thường trong đời sống mọi người. Tuy nhiên hàng quà rong Sài Gòn còn có nhiều nét đặc biệt. Sinh hoạt của những hàng quà đều đặn từ sáng đến khuya, từ ngày này qua tháng nọ, năm này đến năm khác và thậm chí qua cả vài thế hệ, gia đình đều làm nghề bán quà rong. Tất cả đã tạo nên một nếp sống rất riêng biệt, rất Sài Gòn của quà rong Sài Gòn và của cả người Sài Gòn.

Xôi bán rong.

Có lẽ Sài Gòn là nơi có nhiều hàng rong nhất ở Việt Nam. Nhiều từ số lượng hàng hóa đến các chủng loại quà và các loại quà đặc sản của nhiều địa phương khác nhau. Điều này cũng dễ hiểu bởi Sài Gòn là thành phố lớn có đông dân cư nhất nước với hơn 5 triệu người. Sài Gòn cũng là nơi có nhiều cư dân ở khắp mọi miền đất nước. Chính vì thế mà hàng quà rong Sài Gòn rất phong phú và đa dạng. Người Sài Gòn không cần đi xa cũng có thể thưởng thức các món ngon vật lạ của nhiều địa phương khác trên khắp mọi miền đất nước.

Các hàng quà rong Sài Gòn có một thời khóa biểu vô hình nhưng được người bán hàng tuân thủ rất chặt chẽ. Gánh quà rong bắt đầu ở khu phố nào, vào lúc mấy giờ và bán hết lúc mấy giờ khi đã đi qua bao con hẻm, bao khu phố. Chúng ta hãy thử tìm hiểu xem sinh hoạt của một khu phố ở đường Lê Văn Sĩ, quận 3, con đường lớn, dài có nhiều hộ dân cư sinh sống trong những khu phố, con hẻm đan chằng chịt với nhau như các ô bàn cờ.

Buổi sáng khi người bán bánh mì dạo cất tiếng rao hàng ở đầu hẻm thường đồng hồ ở các hộ dân trong hẻm cũng bắt đầu gõ 6 tiếng. Dù trời nắng hay trời mưa, mùa hè hay mùa đông người bán hàng cũng đều rất đúng giờ. Năm giờ rưỡi anh ta rời khỏi nhà đến lò nhận bánh mì. Sắp xếp các loại bánh còn nóng giòn và thơm phức vào cái bao vải đựng bột mì trong giỏ, buộc chặt chẽ sau ba-ga xe đạp, anh ta bắt đầu đến khu phố quen thuộc.

Tất cả mất ba mươi phút. Anh ta chậm rãi đạp xe qua từng con hẻm với tiếng rao quen thuộc, cố hữu: "Bánh mì nóng giòn". Cửa nhà, cổng ngõ mở ra theo tiếng rao quà. Người bán và kẻ mua đã quá quen mặt nhau. Có tiền thì trả ngay, chưa có thì cho nợ. Có khi vì không có tiền thối lại người bán vui vẻ cho người mua nợ, lần sau sẽ trả. Người bán quà rong chậm rãi qua hết con hẻm này đến con hẻm khác và thường thì anh ta bán hết hàng ở một khu phố, con hẻm nhất định nào đó như thường lệ. Có khi người bán hàng quen thuộc, hiểu rõ đời sống của khu phố mà anh ta đi bán dạo hằng ngày còn hơn cả chính quyền địa phương. Anh ta biết được ai mới dọn đến, nhà nào mới dời đi, nhà ai có đám ma, nhà nào có đám cưới và ngay cả những chuyện linh tinh như nhà nào có Việt kiều mới về, nhà nào sắp xuất cảnh, gia đình nào đang lục đục, cặp vợ chồng nào cơm không lành, canh không ngọt...

Đều đặn như vậy, 6 giờ 15 thì chị bán cháo sườn cất tiếng rao, các nhà có con nhỏ đi học mẫu giáo, nhà trẻ chuẩn bị để lo bữa sáng cho các cháu bé. Sáu giờ 30 phút thì gánh xôi đặt xuống ở một chỗ rộng rãi trong ngõ hẻm, theo sau độ 5 phút là bà bán bún riêu, 10 phút sau thì chiếc xe đạp cà tàng của ông già bán xôi cục xuất hiện ở đầu hẻm, bây giờ thì gánh bánh cuốn cũng cất tiếng rao. Có những hộ công nhân viên, những em học sinh không cần nhìn đồng hồ cũng biết đã đến giờ phải đi làm, đi học qua tiếng rao của hàng quà rong. Những gánh quà buổi sáng chỉ đến 9 giờ là hết và trả lại tiếng rao hàng cho những người mua ve chai, phế liệu... Đến 1 giờ trưa thì các hàng quà rong lại bắt đầu hoạt động.

Hàng quà rong buổi trưa được bắt đầu bằng tiếng rao lạnh lớt của giọng phụ nữ Nam Bộ: "Ai... đậu xanh, nước dừa đường cát hôn". Gánh chè được đặt xuống giữa con hẻm vào đúng 1 giờ trưa. Cũng như ông bán bánh mì buổi sáng, chị bán chè đến rất đúng giờ, dù bất cứ ngày tháng nào và thời tiết thay đổi ra sao. Ngày mưa chị khoác thêm tấm áo mưa bằng ni lông ngoài chiếc nón lá không bao giờ thiếu trên đầu. Gần ba mươi năm rồi, từ khi còn thiếu nữ đến khi làm vợ, làm mẹ và bây giờ đã có cháu ngoại, cháu nội, chị vẫn ngày ngày kéo kịt gánh chè trên vai qua những ngõ hẻm thân quen. Gánh chè đã góp phần nuôi các con chị khôn lớn và ăn học đến nơi đến chốn. Mười lăm phút sau anh đẩy xe rau câu, thạch chè ướp lạnh đến. Giọng rao còn mang âm sắc của người gốc Hoa, lúc đầu nghe lạ tai nhưng dần dần cũng thành quen. Một giờ rưỡi trưa cả ngõ hẻm vang lên tiếng mì gõ "lóc cóc". Từ khoảng 30 năm trước, mì gõ do một người gốc Hoa bán, có một cậu bé người Việt giúp việc. Mười năm trở lại đây, người này đã nghỉ, thay vào chỗ là hai anh em người Quảng Nam còn trẻ, rất chăm chỉ. Tiếp theo là giọng rao quả ngọt ngào của một cô gái xứ dừa Bến Tre. Mấy năm nay cô vẫn hằng ngày đẩy xe trái cây ướp lạnh gồm đu đủ, mía, dứa, dưa hấu, củ đậu... đến bán ở con hẻm. Khi cô gái đến hẻm và rao hàng thường đồng hồ chỉ 2 giờ.

Buổi tối hàng quà rong bắt đầu lúc 8 giờ, gánh cháo vịt, xe cháo huyết, hột vịt lộn, cháo mực, bún bò dần dần nối tiếp nhau đi qua con hẻm. Những hộ dân sống lâu năm ở con hẻm không thể nào quên được giọng rao hàng độc đáo của ông Tàu già bán chè mè đen (chí mà phù). Giọng rao hàng của ông không sao bắt chước cho giống được. Cái âm "phù" cuối cùng xuống giọng trầm đột ngột vừa dứt đoạn sau khi hai âm "Chí mà" kéo dài nghe buồn buồn như nét mặt của người bán hàng. Nét thời gian hằn sâu lên khuôn mặt khắc khổ của ông Tàu già mỗi ngày một nhiều hơn sau hơn 30 năm sống chết với nghề. Hai năm trở lại đây người con trai út thay ông đi bán. Nghe nói ông đã yếu lắm, không thể đẩy xe chè đi bán được nữa. Dể chừng ông cũng đã hơn 70 tuổi. Bán hàng rong khuya nhất là ông bán bánh giò, bánh chung người gốc Nam Định. Ông đạp xe đến ngõ hẻm vào lúc 11 giờ rưỡi khuya. Nhà ông ở một xứ đạo gần chợ Bà Quẹo (Tân Bình) nhưng ông vẫn đạp xe đi bán dạo ở quận 3, xa hơn 4, 5 cây số. Quen khách, quen nơi bán khiến ông không thể bỏ con hẻm thân quen được. Cách đây một năm bỗng nhiên ông già bán bánh chung vắng mặt cả tuần không đi bán. Cả ngõ hẻm trông đợi và lo lắng. Sau đó người con trai của ông tiếp tục thay cha đi bán... Ông đã qua đời sau một cơn bệnh của tuổi già vì lao động nhiều năm dài vất vả, đi khuya về sớm không được nghỉ ngơi. Những người dân trong con hẻm, khách hàng thân quen của ông già bùi ngùi cúi vào giỏ bánh của cậu con trai ông những món tiền nhỏ nhoi để phụ giúp vào việc tang lễ cho ông già. Cái tình nghĩa thân quen nhỏ nhoi, đơn sơ nhưng thật cảm động.

Những gánh quà rong thường thu nhập rất thấp, chỉ đủ đắp đổi qua ngày cho một gia đình ít người. Một gánh chè, một xe bánh mì, một giỏ bánh chung, bánh giò chỉ kiếm được vài chục ngàn là nhiều. Gặp những ngày mưa dầm bão rớt, gánh quà rong ế ẩm, cả gia đình qu... quân lại ăn q?ay cơm. Ấy thế mà một số người bán quà rong vẫn không chịu đổi nghề. Mặc dầu đời sống gia đình chị bán chè đậu xanh đã khá hơn, các con chị đã lớn, đã có công ăn việc làm. Chúng không cho chị đi bán nữa nhưng chị nhất định không chịu nghỉ. Chị tâm sự: "Mình lao động đã quen, nghỉ ở nhà thấy khó chịu, muốn sinh bệnh tật. Đi bán đã quen rồi! Quen đường đất, quen bà con, khách hàng. Không đi bán nhớ chịu không nổi". Những gánh quà rong tuy vất vả khổ cực. Không kiếm được nhiều tiền nhưng vẫn có những dịp may mắn, những ngày vui vẻ. Những năm gần đây các giải thể thao lớn như giải bóng đá World Cup, Euro, thể vận hội Olympic, SEA Games... được truyền hình trực tiếp, chưa kể các cúp bóng đá C1, C2, C3 châu Âu... Thường thì các trận đều diễn ra vào lúc khuya, gần sáng giờ Việt Nam. Các hàng quà rong có dịp đắt hàng nhờ phục vụ được khách hàng "mọi lúc mọi nơi". Nhờ cúp bóng đá mà ông già bán bánh giò, bánh chung đã tậu được chiếc xe đạp mới. Đêm nào ông cũng bán hết 3, 4 giỏ bánh. Chị bán cháo vịt cũng phải tăng cường thêm một nồi cháo để bán giấc khuya thay vì chỉ một nồi cháo vào buổi tối. Gánh quà rong nào cũng đắt hàng nhờ bóng đá, nhờ thể thao. Người hâm mộ theo dõi khuya không chê một món quà rong nào. Bánh mì, bánh giò, bánh chung, cháo lòng, cháo vịt, hột vịt lộn, chè đậu xanh... tất cả đều ngon và tuyệt vời nếu đội nhà hoặc đội mình hâm mộ chiến thắng. Hàng quà rong ở Sài Gòn thao thức cả ngày đêm...

(Báo Văn nghệ trẻ)

